מבחן - מבוא לאקונומטריקה

ד"ר ניר דגן
אוניברסיטת בן גוריון באילת
מועד ב תש"ע, 1 באוגוסט 2010

חומר עזר מותר בשימוש: מחשבון, ודף הנוסחאות המודפס עם הבחינה. אין להביא דף נוסחאות נוסף.

משך הבחינה שעתיים וחצי. בבחינה 6 שאלות יש לענות על כולן.

1. המודל הנכון הוא:

$$Y_i = \beta_2 X_{2i} + u_i$$

החוקר אמד בטעות את המודל:

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_{2i} + u_i$$

1.1 כתוב את נוסחאות האומדים של החוקר ל-β_1 ול-β_2. אין צורך לפתח, אלא רק לכתוב את הנוסחאות.

1.2 חשב את התוחלות של האומדים הנ"ל, תחת ההנחות הקלסיות, ותחת ההנחה שהמודל הנכון הוא כמו שכתוב לעיל.

1.3 באילו תנאים האומדים הנ"ל יהיו חסר הטיה? BLUE?

במדגם של 24 תצפיות נאמדו המשוואות הבאות:

(1) $\hat{Y}_i = 4 + 2X_{2i} + 3X_{3i} + 2X_{4i} \quad , \quad R^2 = 0.85$

(2) $\hat{Y}_i = 21 + 0.8X_{3i} \quad , \quad R^2 = 0.5$

(3) $\hat{Y}_i = 16 + 0.32X_{3i} + 0.3X_{4i} \quad , \quad R^2 = 0.67$

(4) $\hat{Y}_i = 4.2 + 2.3(X_{2i} + X_{3i} + X_{4i}) \quad , \quad R^2 = 0.6$

נסח את ההשערות להלן, וחשב את הסטטיסטי F הדרוש לבדיקתן:

2.1 שהמודל (1) מובהק.

2.2 שהמקדם של X_4 במודל (3) שווה לאפס.

2.3 שבמודל (1) כל המקדמים של ה-X-ים שווים זה לזה.

נתון המודל הבא:

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 D_{1i} + \beta_3 D_{2i} + \beta_4 (D_{1i} D_{2i}) + \beta_5 X_i + u_i$$

כאשר: Y_i הוא השכר החודשי, X_i הוא מספר שנות ותק, ו:

$$D_{1i} = \begin{cases} 1 \ , & \text{גבר } i \\ 0 \ , & \text{אישה } i \end{cases}$$

$$D_{2i} = \begin{cases} 1 \ , & \text{בעל תואר אקדמי } i \\ 0 \ , & \text{ללא תואר אקדמי } i \end{cases}$$

3.1 נסח את ההשערה שאין הבדל בין גברים ונשים, שאין להם תואר אקדמי?
3.2 כיצד תשנה את המודל כדי לבדוק את ההשערה ששנות ותק תורמות לשכר באופן שונה בין גברים ונשים? כתוב את המודל החדש ואת ההשערה שיש לבדוק.

4 המודל הוא:

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + u_i$$

במדגם לכל i מתקיים $X_i > 0$.
בנוסף מתקיימת אחת משתי ההנחות האלטרנטיביות:

(2) $\sigma_i^2 = \sigma^2 X_i^2$

(3) $\sigma_i^2 = \gamma + \sigma^2 X_i^2$

עבור כל אחת משתי ההנחות הנ"ל, הסבר כיצד היית אומד את הפרמטרים של המודל.

5 המודל הוא:

$$Y_t = \beta_1 + \beta_2 X_t + u_t$$
$$u_t = \rho u_{t-1} + \varepsilon_t$$

החוקר הגדיר:

$$Y_t^* = Y_t - 0.8 Y_{t-1}$$
$$X_t^* = X_t - 0.8 X_{t-1}$$

ואמד את המשוואה:

$$\hat{Y}_t^* = 4 + 3X_t^*$$

5.1 חשב את האומדים שהחוקר קיבל עבור β_1 ו-β_2
5.2 לחוקר נודע כי $\rho = 0.82$. בהנחה ש-ε_t מקיים את ההנחות הקלסיות, האם האומדים שקיבלת בסעיף הקודם הם מוטים? ואם לא האם הם BLUE? נמק בקצרה (אין צורך בהוכחה).

6. המודל הוא:

$$Y_{1i} = \beta_1 + \beta_2 Y_{2i} + u_{1i}$$
$$Y_{2i} = \gamma_1 + \gamma_2 Y_{1i} + \gamma_3 X_{3i} + \gamma_4 X_{4i} + u_{2i}$$

הנח כי X_{3i} ו-X_{4i} הם משתנים אקסוגניים והשאר אנדוגניים.
6.1 הראה תוך שימוש במשוואות הצורה המצומצמת, עבור כל משוואה אם היא ניתנת לזיהוי, ואם הזיהוי מדויק או ביתר.
6.2 האם ניתן לאמוד את הפרמטרים של המודל המבני, או את חלקם? אם כן הסבר כיצד. אם לא נמק.

דף נוסחאות מבוא לאקונומטריקה

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + u_i$$

$$\hat{\beta}_2 = \frac{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)\left(Y_i - \overline{Y}\right)}{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2},\ \hat{\beta}_1 = \overline{Y} - \hat{\beta}_2 \overline{X}$$

$$Var\left(\hat{\beta}_2\right) = \sigma_{\hat{\beta}_2}^2 = \frac{\sigma_u^2}{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2},\ Var\left(\hat{\beta}_1\right) = \sigma_{\hat{\beta}_1}^2 = \frac{\sigma_u^2 \sum_{i=1}^{n} X_i^2}{n\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2}$$

תחזית ספציפית ותחזית לתוחלת

$$\hat{Y}\Big|_{X=X_0} = E(\hat{Y})\Big|_{X=X_0} = \hat{\beta}_1 + \hat{\beta}_2 X_0$$

$$Var\left(\hat{Y}\Big|_{X=X_0}\right) = \sigma_u^2\left(1 + \frac{1}{n} + \frac{\left(X_0 - \overline{X}\right)^2}{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2}\right),\ Var\left(E(\hat{Y})\Big|_{X=X_0}\right) = \sigma_u^2\left(\frac{1}{n} + \frac{\left(X_0 - \overline{X}\right)^2}{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2}\right)$$

מקדם ההסבר R^2 ומקדם המתאם: r_{xy}

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^{n}\hat{u}_i^2}{\sum_{i=1}^{n}\left(Y_i - \overline{Y}\right)^2}$$

יהי $\hat{Y}_i = \hat{\beta}_1 + \hat{\beta}_2 X_i$. מתקבל:

$$\overline{\hat{Y}} = \overline{Y},\ \sum_{i=1}^{n}\left(Y_i - \overline{Y}\right)^2 = \sum_{i=1}^{n}\left(\hat{Y}_i - \overline{Y}\right)^2 + \sum_{i=1}^{n}\hat{u}_i^2$$

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)\left(Y_i - \overline{Y}\right)}{\sqrt{\sum_{i=1}^{n}\left(X_i - \overline{X}\right)^2 \sum_{i=1}^{n}\left(Y_i - \overline{Y}\right)^2}},\ R^2 = r_{xy}^2$$

אומד לשונות של u_i

$$\hat{\sigma}_u^2 = \frac{\sum_{i=1}^{n}\hat{u}_i^2}{n-2}$$

רווחי סמך ובדיקת השערות

רווח סמך לפרמטר q

$$\hat{q} - c\sigma \le q \le \hat{q} + c\sigma$$

כאשר:

- $\hat{q}$ הוא האומד ל-q.
- σ היא סטיית התקן או האומד לסטיית התקן של q.
- אם סטיית התקן ידועה, c הוא הערך הקריטי מטבלת ההתפלגות הנורמלית.
- אם סטיית התקן איננה ידועה, אלא נאמדת, c הוא הערך הקריטי מטבלת התפלגות t.

בדיקת השערות ברגרסיה רבת משתנים: מבחן wald

p מספר האילוצים בהשערת האפס.

k מספר הפרמטרים במודל הלא-מוגבל כולל חותך.

$k-1$ מספר המשתנים המסבירים במודל הלא-מוגבל (לא כולל חותך).

$$F = \frac{\left(\sum_{i=1}^{n} e_i^2(\text{מ}) - \sum_{i=1}^{n} e_i^2(\text{למ})\right)/p}{\sum_{i=1}^{n} e_i^2(\text{למ})/(n-k)} \sim F(p,\, n-k)$$

כאשר המשתנה המוסבר זהה בשני המודלים המוגבל והלא מוגבל, ניתן לקבל נוסחא פשוטה יותר:

$$F = \frac{\left(R^2(\text{למ}) - R^2(\text{מ})\right)/p}{\left(1 - R^2(\text{למ})\right)/(n-k)} \sim F(p,\, n-k)$$

כאשר בודקים את ההשערה:

$$H_0 : \beta_2 = \ldots = \beta_k = 0$$

מקבלים נוסחא פשוטה עוד יותר:

$$F = \frac{R^2/(k-1)}{\left(1 - R^2\right)/(n-k)} \sim F(k-1,\, n-k)$$